

Frans Beyts

BRUGGE 17 MEI 1763 - BRUSSEL 15 FEBRUARI 1832

De periode, begrensd door de jaren 1785 en 1835, heeft, ondermeer op politiek vlak, belang omdat in deze halve eeuw de evolutie van het Ancien Régime naar de Hedendaagse Tijd plaatsgrijpt. Wanneer we nu een persoon ontmoeten, die gedurende deze vijftig jaar politiek actief was, dan is het bijzonder interessant dit leven te bestuderen, omdat het ons in zekere mate een antwoord kan geven op de vraag hoe de sociale vooraanstaanden in het algemeen reageerden op de bijzonder snelle opeenvolging van politieke regimes in de decennia vóór en na 1800. Het is immers bekend dat tussen de Brabantse Omwenteling van 1789 en de Belgische Revolutie van 1830 de Zuidelijke Nederlanden achtereenvolgens nog twee korte fazen van Oostenrijks bestuur kenden, onderbroken en gevolgd door de Franse invallen. Vanaf 1794 kennen we opeenvolgend de twee langere fazen van het Frans en het Nederlands bestuur. Frans Beyts heeft al deze regimewisselingen beleefd en moest dus telkens positie kiezen, zonder kennis van wat volgen zou. Zijn persoon werd vanuit deze hoek benaderd. Hij houdt zich meestal op het juridische vlak en is vooral bekend als voorzitter van de napoleontische rechtbank te Brussel en als gevolg van zijn vele, sterk juridisch getinte tussenkomsten in het Nationaal Congres.

Vader Frans Beyts, gehuwd met Jeanne-Thérèse le Point ¹, was chirurgijn-pensionaris van het Proossche te Brugge ².

1. *Annuaire de la Noblesse de Belgique*, Brussel, 1856, X, p. 197-198.

2. A. Keelhoff, *Histoire de l'ancien couvent des Ermites de St. Augustin à Bruges*, Brugge, 1869 (Société d'Emulation, dl. 15) p. 84. Het Proossche vormde samen met het Kanunnikse de proostdij van

Dit betekent dat de familie Beyts sterke bindingen had met het lokale establishment uit de Oostenrijkse achttiende eeuw, maar ook dat ze behoort tot die kleine groep van uitoefenaars van vrije beroepen, die meer en meer bewust wordt en waarin allerlei ideeën verspreid worden. Het is dus een politiek bewust milieu waarin de jonge Beyts, geboren te Brugge op 17 mei 1763, opgroeit. Het grote aantal mensen met een vrij beroep dat er op het einde der tachtiger jaren van de achttiende eeuw een rol speelt, bevestigt dit ³. De jonge Beyts wordt dus volwassen in een periode dat Brugge politiek begint te gisten.

Frans Beyts deed zijn middelbare studies in het enige college dat Brugge toen rijk was, nl. dat van de augustijnenpaters ⁴. Bij het beëindigen van zijn humaniora in 1780, ving hij de studie van de filosofie aan te Leuven. Op het einde van die negen maanden logica, vier maanden metafysica, acht maanden fysica en drie maanden repetities werd hem de titel van «primus» toegekend. Het gevolg daarvan is dat

St.-Donaas, een leenheerlijkheid in het Brugse Vrije. Aan het hoofd van het Proossche (of het Proostse) stond de bisschop van Brugge. Daarnaast was er een leenhof en een vierschaar, samengesteld uit redenaars, die allen een leen bezaten. Voor het redenaarschap kwamen alleen personen in aanmerking die het in Brugge of in het Brugse Vrije tot schepen konden brengen. Y. Vanden Berghe, *Een analytische studie van het ontstaan en de reacties van de eerste moderne politieke groepen te Brugge (1780-1794). Een proeve van microgeschiedenis in het kader van de studie van de Verlichting* (onuitgegeven doctoraatsverhandeling), Gent, 1969, p. 53-54. L. Gilliodts-van Severen, *Coutume de la Prévôté de Bruges* (Brussel, 2 dln., 1887. Coutumes des pays et comté de Flandre). P. Beaucourt de Noortvelde, *Beschrijving der heerlijkhede en lande van den Proossche* (Brugge, 1764). J. Marchal, *Inventaris van het archief der Proosdij van Sint-Donaas te Brugge* (Brussel, 1960).

3. Y. Vanden Berghe, *op. cit.*, p. 288-294.

4. Frans Beyts had geen keuze wat zijn humaniora-opleiding betrof. Het Jezuïetencollege was sinds 1772 gesloten en het Theresiaans college was slechts van 10 oktober 1777 tot 27 september 1780 geopend. E. Hubert, *Les réformes de Marie-Thérèse dans l'enseignement moyen aux Pays-Bas. (Lecture faite à la Société pour le progrès des études philologiques et historiques le 31 mars 1883)*, Brussel, 1882 (Revue de l'instruction publique, supérieure et moyenne en Belgique, XV en XVI), p. 191, 224, 229.

hem te Brugge een feestelijke ontvangst bezorgd wordt. Aan deze festiviteiten, die van 25 augustus tot halfweg oktober 1782 duren, en tijdens dewelke hij beladen wordt met felicitaties en geschenken, nemen de magistraat, de bisschop, de Kamer van Koophandel, het ambacht der timmerlieden, de magistraat van het Vrije, het corps der heelmeeesters, de paters augustijnen, de schout en de kolonel van de stad, de oude en de jonge Sint-Jorisgilde, de nering der kruideniers en de schuttersgilde van Sint-Kruis deel ⁵. Vanwege de zijde van de magistraat, de bisschop, de augustijnen en het «Corpus Medicum» is deze deelname begrijpelijk. Daarnaast staan we uitsluitend voor traditionele organismen als ambachten, gilden en neringen. Frans Beyts werd in 1782 wel met eer overladen, maar blijkbaar alleen vanwege de conservatieve zijde ⁶. Deze bemerking wordt wel getemperd door de kennis dat de «Société Littéraire», draagster van progressieve ideeën, pas in 1786 tot stand kwam, ter vervanging van de door Jozef II op 31 januari 1786 afgeschafte loge «La Parfaite Egalité de Bruges», die eveneens de vooruitstrevende elementen uit het Brugse verzamelde, maar die de laatste tien jaar van haar bestaan een «sluimerende» activiteit kende ⁷. Drie jaar later, meer bepaald op 22 augustus 1785, behaalde hij zijn licentie in de rechten te Leuven ⁸. Dat hij het daarbij laat — ondanks zijn toch wel schitterende studies — en dus niet poogt de graad van doctor in de rechten te behalen, wijst er op dat het van meetaf aan in zijn bedoeling lag een administratieve loop-

5. R. Coppieters, *Journal d'événements divers et remarquables, 1767-1797, rédigé par Robert Coppieters, Bourgmestre de Bruges et député des Etats de Flandre, publié par P. Verhaegen*, Brugge, 1907, p. 29-31.

6. A. Keelhoff, *op. cit.*, p. 84. E. Van der Elst, *Brugge viert zijn «Primus van Loven» - Franciscus-Josephus Beyts - 1782*, Biekerf, 1964, LXV, p. 107-112.

7. J. Van Damme, *Het bibliotheekwezen te Brugge, vóór 1920*, Brugge, 1970, p. 8. Y. Vanden Berghe, *op. cit.*, p. 283.

8. F. Stappaerts, *Baron Joseph François Beyts*, B.N., 1868, II, kol. 410.

baan op te bouwen en niet een advocatenpraktijk te beginnen.

Verhelderend voor de mentaliteit van «primus» Beyts is de ballonvaart die hij op 21 februari 1784 boven Leuven maakte. (Niet voor niets studeerde hij acht maanden fysica). Gezien hij die vlucht alleen maakte, zal hij wel niet een min of meer toevallige passagier geweest zijn, maar zelf initiatiefnemer. De gehele bedoening werd, evenals andere gelijkaardige experimenten, mogelijk gemaakt door de financiële belangstelling van de zijde van de hertog van Arenberg. Nu is het interessant om weten dat de gebroeders Montgolfier⁹ hun eerste proeven pas in juni 1783 uitvoerden. Minder dan een jaar later dus stijgt Frans Beyts reeds op uit de hof van de weduwe Blyckaers om na zeven minuten uit het gezicht van de verbaasde Leuvense toeschouwers te verdwijnen. Grote besluiten mogen uit dit voorval niet getrokken worden, maar het toont toch aan dat Beyts open stond voor een door velen met achterdocht en wantrouwen bekeken nieuwigheid¹⁰.

Na het beëindigen van zijn studies trok Frans Beyts op reis en bezocht in Duitsland en Italië allerlei wetenschappelijke instellingen. Het is niet bekend wanneer hij precies vertrok, hoelang zijn reis duurde, met wie hij reisde, welke steden hij aandeed en met welke personen, die op hem invloed uitgeoefend zouden kunnen hebben, hij in contact kwam. Wanneer Karel Lambrechts¹¹, bij wie Beyts te Leu-

9. Joseph en Jacques Montgolfier (° Vidalon-lès-Annonay, 1740 en 1745 - † Balaruc, 1810 en Serrières, 1799) waren oorspronkelijk werkzaam in de papierfabriek van hun vader. Vanaf 1773 experimenteerden ze met ballons, maar maakten pas in 1783 hun eerste vlucht. Joseph Montgolfier werd tijdens het Keizerrijk met verscheidene eretekens bedacht. L. Louvet, *Joseph et Jacques Montgolfier*, Nouvelle Biographie générale, 1805, XXXVI, kol. 273-281.

10. A. Viaene, *De Montgolfière van primus Beyts, Leuven, 1784*, Biekorf, 1966, p. 145-146. Y. Vanden Berghe, *op. cit.*, p. 234-235. Viaenes besluit: «Student Beyts (21 in 1784) was progressist en zou dat later steeds blijven» lijkt op zijn minst voorbarig.

11. Karel Lambrechts, ° Sint-Truiden, 20-11-1753 - † Parijs, 3-8-1823. Deze zoon van een Nederlandse vader studeerde rechten in

ven vermoedelijk op de banken zat, in 1788 en 1789 een gelijkaardige reis ondernam, verklaarde hij achteraf dat hij er zijn vrijheidsliefde en zijn bereidheid van wetten en niet van mensen af te hangen, opgedaan had. Een vergelijking is hier wellicht heel gewaagd, maar precies dezelfde kenmerken ontmoeten we bij Beyts.

Bij het begin van zijn loopbaan is Frans Beyts van huize uit misschien eerder conservatief beïnvloed (de binding van zijn vader met de magistraat en de ontvangst in 1782 wijzen in die richting); maar hij is niet met een enge mentaliteit bezielde (ballonvaart, Europese studiereis). Is het voorbarig te veronderstellen dat hij, misschien naar analogie met Lambrechts, jozefist geworden is. Beiden studeerden te Leuven, beiden maakten een studiereis doorheen de Duitse gebieden en allebei zullen ze niet deelnemen aan de Brabantse Omwenteling. De term «jozefist» is hier misschien minder gelukkig gekozen en «Oostenrijksgezind» zou wellicht beter passen, in die zin dat daaronder moet begrepen worden: «akkoord gaan met de bestaande situatie».

Het vermoeden dat Beyts tot de Oostenrijkse partij gerekend moet worden, vindt versterking in de eerste functie die hij uitoefent na het beëindigen van zijn reis: in 1787 wordt hij benoemd tot secretaris van de pas opgerichte intendantie¹². Dit heeft uiteraard voor gevolg dat Frans Beyts de ontevredenheid, die bij de juristen algemeen was, over de hervormingen van Jozef II, niet deelde en aldus een uitzondering vormde op de algemene regel. In april 1788 —

Leuven en werd er professor benoemd in 1777. Hij stond als Jozefist bekend en werd in 1786 verkozen tot rector. Onder het Directoire begaf Lambrechts zich op het politieke vlak: hij werd commissaris van de uitvoerende macht bij het bestuur van het Dijledepartement en later minister van justitie. Na 18 brumaire werd hij senator en bleef, als zeldzame opposant, in die vergadering zetelen tot aan de val van Bonaparte. In 1819 was hij nog gedurende enkele maanden volksvertegenwoordiger in het Franse parlement. J. Sterken, *Leven en werk van Karel Lambrechts*, De Tijdspiegel, V, 1950, p. 132-137.

12. R. Coppieters, *op. cit.*, p. 29. Het dient evenwel vermeld dat in geen enkel ander werk deze post opgegeven wordt.

hij is dan om en bij de vijfentwintig jaar — volgt zijn benoeming tot substituut van de procureur-generaal van de Raad van Vlaanderen ¹³. In dezelfde periode (tussen 1785 en 1789) wordt hij daarenboven raadslid-pensionaris en hoofdgriffier van de magistraat te Brugge ¹⁴, wat op lokaal vlak toch wel vermeldenswaardige functies zijn ¹⁵.

Op 29 juni 1789 treedt Frans Beyts in het huwelijk met Marie Van de Vyvere ¹⁶, dochter van Bernard en Marie Vandermaeren. Ze was geboren te Gent op 17 juli 1766 ¹⁷ en overleed te Brussel op 30 november 1826 ¹⁸. Haar vader,

13. Op het officiële stuk, dat zijn benoeming tot substituut aankondigt, staat vermeld: «S.M. sur le bon rapport qui lui a été fait de la personne de E. Beyts avocat au conseil en flandre... elle le nomme... son substitut procureur général en flandres au gages de 400 florins». A.R.A.B., *Archief Algemene Regeringsraad*, nr. 862, 14/4/1788. Eigenaardig genoeg wordt hier over E. Beyts, een naam die nooit meer terugkwam, gesproken.

14. *Galerie des Contemporains*, Brussel, 1825-1830, II, p. 117-119. *Dictionnaire universel et classique d'histoire et de géographie*, Brussel, 1853, I, kol. 537-538. J. Stappaerts, *op. cit.*, B.N., II, kol. 410.

15. Er moet hier gewezen worden op de levensloop van Pieter Beyts die de broer was van Frans. Hij werd geboren te Brugge, vermoedelijk in 1761 en overleed te Gent op 26 november 1811 op 50-jarige leeftijd. Deze geneesheer was lid van de «Société de Gand» (volgens de ledenlijst van 1785), lid van de Brugse Jacobijnenclub, waarin hij een onopvallende rol speelde en lid van de algemene raad van de prefectuur van het Scheldepartement van 1804 tot 1811. Op 2 oktober 1804 werd hij benoemd tot leraar scheikunde aan de pas opgerichte «école de médecine, chirurgie, accouchements et pharmacie» te Gent en het jaar erop (7 oktober 1805) tot leraar plantkunde. Hij maakt in 1808 deel uit van het koepokinentingscomité. Bij zijn overlijden in 1811 was hij ook provisor in het Gentse lyceum en inspecteur van de academie te Brussel. We menen dat de vermeldingen als zou hij ook in de rechterlijke macht werkzaam geweest zijn, berusten op een verwarring met zijn broer Frans. H. Balthazar, *Structuren en mutaties bij het politiek personeel. Een studie over het sociaal wisselingsproces te Gent in de vormingsjaren van de Hedendaagse Tijd (1780-1850)* (onuitgegeven doctoraatsverhandeling), Gent, 1970, III, p. 17. P. Claeys, *Mémorial de la ville de Gand, 1792-1830*, Gent, 1902, p. 175, 188, 220, 269. Y. Vanden Berghe, *De reacties van de Brugse Jacobijnen tijdens de eerste Franse inval (1792-1793)*, Hand. Mij. Gesch. Oudh. Gent, 1965, XIX, 2, p. 132.

16. S.A.G., *Kerkregisters Sint-Baafs*, nr. 66, Huwelijken 1784-1892, 29/6/1789.

17. S.A.G., *Kerkregisters Sint-Baafs*, nr. 41, Doopsels 1762-1769, 17/7/1766.

18. *Annuaire de la Noblesse de Belgique*, X, p. 198.

advocaat van beroep, had nog twee zoons: Jean-Baptiste, geboren te Gent op 31 juli 1759 en er overleden op 6 maart 1831 en Anselme, geboren te Gent in april 1764. De oudste, eveneens advocaat, was kandidaat-schepen van de Gedele in 1783 en van de Keure in mei 1791. In maart 1792 was hij vierde schepen van de Gedele. Anselme was in 1792-1793 elfde leenman van de Oudburg en emigreerde bij de tweede komst van de Franse troepen naar Duitsland, waar hij gevestigd bleef tot aan zijn overlijden. De familie Van de Vyvere stond, althans volgens een advies van de Geheime Raad in 1791, aangeschreven als zeer keizersgezind en rijk¹⁹. Frans Beyts is door zijn huwelijk terechtgekomen in een familie waarmee hij politiek-ideologisch een volmaakte overeenstemming vertoonde !

Enkele maanden vóór de Brabantse Omwenteling uitbrak werd Beyts lid van de Raad van Vlaanderen, zonder echter de rang van raadsheer te verkrijgen²⁰. Het is meer dan logisch dat de 26-jarige jurist, die op zeer korte tijd een mooie carrière opgebouwd had, totaal afkerig stond van de opstand tegen het Oostenrijks gezag. Hij vluchtte, samen met Dierickx²¹ en Maroux²², mee met de Oostenrijkers in het najaar van 1789 en werd in april-mei 1790 door zes substituten-procureur-generaal vervangen, die de politiek van de Staten moesten ten uitvoer brengen²³. Door zijn houding

19. H. Balthazar, *op. cit.*, III, p. 403.

20. H. Balthazar, *op. cit.*, I, p. 208. De auteur schrijft deze benoeming opnieuw toe aan P. Beyts. Zoals in voetnoot 15 aangeduid, menen we echter te mogen veronderstellen dat het hier in feite om zijn broer Frans gaat.

21. Jean-François Dierickx, ° Aalst, 2-12-1721 - † Gent, 1-9-1798, Doctor in de rechten (Leuven, 1744); als advocaat aan de Raad van Vlaanderen verbonden sinds 1745; lid van de Raad van Vlaanderen (1753); advocaat-fiscaal (1761); voorzitter van de Raad van Vlaanderen (1782); doet mee met het protest in 1787; vlucht tijdens de Brabantse Omwenteling naar Rijsel. O. De Kerckhove de Denterghem, *J.F. Dierickx*, B.N., 1878, VI, kol. 57-58.

22. Louis Maroux d'Opbraeckel, ° Brussel, januari 1748 - † Wenen, 8-1-1800, Raadsheer van de Raad van Vlaanderen (16-5-1775); procureur-generaal (10-10-1781); advocaat-fiscaal (12-7-1793); staatsraad (1-6-1794); émigré (1796). H. Balthazar, *op. cit.*, III, p. 269.

23. H. Balthazar, *op. cit.*, I, p. 208.

tijdens de opstand verwierf Beyts de reputatie van «oppervijg»²⁴, maar tijdens de eerste Oostenrijkse restauratie werd hij voor zijn onwrikbare loyauteit beloond en in zijn functie hersteld²⁵.

Weinige dagen nadat de Franse legers het gezag over de Zuidelijke Nederlanden in handen namen werden in tal van steden stemmingen gehouden, waarin de kiezers gevraagd werd zich over de annexatie bij Frankrijk uit te spreken. Deze verkiezingen, waarvan het algemeen aanvaard is dat er met de democratie een loopje genomen werd, en die voor Brugge plaats vonden op 1 december 1792, werden in een uitspraak van Beyts, daterend van 1797, als «jongleries» bestempeld²⁶. Nu hoeven we het belang van zo'n gezegde helemaal niet hoog aan te slaan, omdat het wellicht veeleer de opvattingen van Beyts van 1797 weergeeft! Belangrijker is het verloop van de vernieuwing van de Wet in 1793. Op 15 december 1792 keurt de Franse Nationale Conventie een decreet goed, dat door velen aanzien werd als een eerste stap

24. «Eene der bijzonderste en drekagtigste Schriften is het gene bekend onder den naem van den *verdroomden Vygen-boom* ofte *den ondergang der Vygen*, het zelve is nogtans merkwaardig mits het afbeeldt de patriotique gevoelens van alsdan: men bevind daer onder andere: «Eene *Vyge* is eenen Inwoonder dezer Provintien den welken aengekleven is gebleven aen den uytgeroeden Tyran, ende zig in het geheym ofte openlyk verklaert tegen onze verkregene Vryheyd. D'Opper-vygen zyn den gewezenen President *Diericx, Maroux, van Volden, d'Hoop, Beyts, hunne Hoogheden*, etc. (De vyf eerste vinden hun in treffelyk gezelschap de welke alhier uytzenden hunne getrouwe Knegten, Kamenieren, Keukemeysens, Leveranciers ofte andere om uyt te stroyen ontrustende geruchten, ende kwaede maeren». J.B. Cannaert, e.a., *Dits die excellente Print-Cronike van Vlaenderen*,..., Antwerpen, 1791, p. 314-315.

25. «Mardi le 10, parti pour Gand, été sur la barque avec le comte de Lichtervelde, un français nommé d'Impe, qui a un quartier chez Champon, le bourgmestre Steenmaere et le procureur Beyts» (10-5-1791). R. Coppieters, *op. cit.*, p. 193. Op 6 maart 1792 rapporteert F. Beyts aan de Raad van Vlaanderen over de Béthunistische beweging te Douai en de invloed ervan te Brugge. R.A.G., *Raad van Vlaanderen, Fiscaal*, 3643, in: Y. Vanden Berghe, *Een analytische studie*..., p. 275-276.

26. P. Verhaegen, *La Belgique sous la domination française, 1792-1814*, Brussel, 1929, I, p. 98. H. Elias, *Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte*, Antwerpen, 1970, I, p. 24.

naar de annexatie van de Zuidelijke Nederlanden door Frankrijk en dus als onaanvaardbaar. Doordat de Wet van 16 december de uitvoering van het decreet zo veel mogelijk afremde gaven in februari 1793 de Franse agenten te Brugge, Sibuet en Gadolle, opdracht aan twintig speciaal daartoe aangestelde commissarissen de municipaliteit te vernieuwen. Twaalf onder hen waren lid van de Brugse Jacobijnenclub. Gezien de labiele politieke situatie en gezien het de opdracht van de commissarissen zou zijn het decreet van 15 december 1792 te doen toepassen, kwamen een aantal commissarissen niet opdagen, ofwel uit vrees, ofwel omdat ze niet akkoord gingen met de door de Fransen opgelegde politieke lijn. Om het aldus ontstane tekort aan te vullen, duiden Sibuet en Gadolle acht suppleant-commissarissen aan, waarvan vier hun functie aanvaardden. Tot deze vier behoorde Beyts²⁷. Het is niet bekend of het hier om Frans of Pieter gaat. Het feit dat Frans Beyts tot 1794 deel uitmaakte van de magistratuur, en dus ook in februari 1793, was voor Sibuet en Gadolle misschien een reden om hem als suppleant-commissaris uit te pikken. Anderzijds was Pieter Beyts, zoals de meeste overige commissarissen, lid van de Jacobijnenclub te Brugge, terwijl Frans er geen deel van uitmaakte²⁸. Hoe het nu ook zij, in april 1793 komt Frans Beyts opnieuw in Oostenrijkse dienst²⁹.

Kort na de tweede Franse inval is er een zekere samenwerking tussen Beyts en de nieuwe machtshebbers, maar het is niet uit te maken in hoeverre deze vrijwillig was: op 6 messidor II (24 juni 1794) ondertekent hij samen met de Franse brigadegeneraal Vandamme een oproep tot de Brugse

27. Y. Vanden Berghe, *Een analytische studie...*, p. 321-323. Y. Vanden Berghe, *De reacties van de Brugse Jacobijnen...*, p. 102.

28. R.A.G., *Raad van Vlaanderen, Fiscaal*, 3659, 29-1-1794, «Liste des principaux clubistes qui se trouvent en la ville de Bruges, ce 2 X^{bre} 1793; Liste des personnes parties avec les français en quittant cette ville de Bruges».

29. «Ce jour, M. Beyts, premier de Louvain, a été fait conseller-pensionnaire et greffier de la Chambre (?) à la place de M. de Cridts qui a été jubilarisé.» (29-4-1793). R. Coppieters, *op. cit.*, p. 254.

bevolking en in september 1794 maakt hij nog deel uit van de magistraat ³⁰. De gegevens voor de eerste jaren zijn nu bijzonder schaars: in februari 1795 bevindt hij zich als gijzelaar te Rijsel en op het einde van hetzelfde jaar wordt hij, samen met vijf anderen, vermeld als adjunct (van Coppieters ?) ³¹.

In het voorjaar van 1797 hervat Frans Beyts zijn loopbaan in stijgende lijn. Op 22 maart komt hij als voorzitter van de «assemblée primaire», die in de Recolettenkerk bijeenkwam, uit de bus; vijf dagen later wordt hij tot «kiezer» verkozen; op 9 april wordt hij voorzitter van de kiezers en op 11 april wordt hij aangeduid om in Parijs in de Raad der Vijfhonderd te gaan zetelen ³². Deze verkiezingen, waarvan de strekking als «Point de Français, ni d'origine, ni d'opinion» omschreven wordt, is voor Frans Beyts het begin van zijn ralliement met het Franse bestuur. Hij, die tot juni 1794 trouw de Oostenrijkers heeft gediend, lijkt dan toch in voldoende mate met de nieuwe situatie verzoend om, zij het misschien als opposant, met het Franse systeem mee te werken. Wellicht zag hij in dat het bewind duidelijke sporen van consolidatie vertoonde, zodat een complete afzijdigheid vrij zinloos leek. Beyts, die in 1798 en 1799 herkozen werd ³³, liet te Parijs herhaaldelijk van zich horen. Hij verzette zich tegen de vernietiging van de renten van de schuldeisers van de kloosters en afgeschafte instellingen en tegen

30. R. Coppieters, *op. cit.*, p. 287-288, 303, 306, 314. Het gaat hier wel degelijk om Frans Beyts, want Coppieters spreekt over: le procureur...

31. R. Coppieters, *op. cit.*, p. 332, 347. Hij wordt evenwel niet vermeld in de volgende artikels: L. Ghys, *Brugse gijzelaars naar Duinkerken*, A.S.E.B., 1908, LVIII, p. 156-163. J. Kervyn de Lettenhove, *Les Otages de la ville de Bruges, 1793*, A.S.E.B., 1880, XXXI, p. 1-17.

32. R. Coppieters, *op. cit.*, p. 377, 380. A. Kuscinski, *Les députés au Corps législatif, conseil des Cinq-Cents, conseil des Anciens de l'an IV à l'an VII*, Parijs, 1905, p. 166. P. Verhaegen, *op. cit.*, II, p. 378. L. De Lanzac de Laborie, *La domination française en Belgique (1795-1814)*, *Directoire-Consulat-Empire*, Parijs, 1895, I, p. 116. A. Orts, *La guerre des Paysans 1798-1799. Episode de l'histoire belge*, Brussel, 1863, v. 14.

de verdere verkoop van de nationale goederen (juni 1797)³⁴. Hij was ook voorstander van volledige godsdienstvrijheid. Dit vond een concrete uitdrukking in de steun die hij verleende aan de missie van advocaat Willems, die in mei 1797 in opdracht van de Belgische clerus naar Parijs reisde om bij de leden van het Corps Législatif steun te zoeken voor de strijd die de priesters voerden (daarin gesteund door hun Franse collega's). Op 15 juli 1797 verzette hij zich tegen de onderwerping van de clerus, die echter wordt goedgekeurd met 210 tegen 204 stemmen. Hoewel hij verklaarde het eens te zijn met de rechtvaardigheid van de wet op de «émigrés»³⁵, vroeg hij toch aandacht voor het lot van dertigduizend personen, die door de terreur verdreven waren uit de departementen van de Boven- en de Beneden-Rijn, en zich nu in het Zwarte Woud ophielden (juli 1797). Bij de bespreking van de openbare schuld nam hij de verdediging van de particuliere fortuinen op zich en hij kantte zich tegen de uitsluiting van de edelen uit de openbare functies, omdat dit in strijd was met de geest van de Revolutie, die wenste dat alle mensen op gelijke voet zouden behandeld worden (september 1797). In januari 1798 vroeg hij uitstel voor de goedkeuring van de wet die van alle priesters een eed zou eisen. In februari 1799 spande hij zich in

33. A. Kuscinski, *op. cit.*, p. 268, 333.

34. Wat de nationale goederen betreft, vonden we alleen maar een op 26 april 1797 geboren chirurg François Beyts, woonachtig in de Academiestraat nr. 2 te Brugge, terug. De auteur, aan wie we die gegevens ontlene, vermeldt ook dat deze figuur een fortuin bezat dat op 50.000 pond geschat werd. Deze indicatie slaat niet op deze chirurg, maar hoogstwaarschijnlijk wel op de jurist, want de auteur ontleent dit gegeven aan de «Staat van het fortuin van de inwoners van Brugge in het jaar IV» (R.A.B., *Frans Fonds*, nr. 546). Chirurg François Beyts, die 6 ha 6 are 48 ca kocht, kan, gezien zijn leeftijd, slechts aan de verkopen van de Hollandse Tijd deelgenomen hebben. De laatste veilingen grepen plaats in 1820-1821, wanneer de koper dus 24 jaar was. R. Molleman, *Bijdrage tot de studie der Brugse kopers van nationale goederen in het arrondissement Brugge* (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), Gent, 1958, bijlage I, p. 131, 136; bijlage III, p. 164.

35. Hier distancieert Frans Beyts zich van zijn zwager Anselme Van de Vyvere.

ten gunste van de personen die in verband met de conscriptie te Parijs opgesloten zaten. Dezen kwamen dan ook in april en mei 1799 vrij ³⁶.

Ondanks zijn regelmatig verblijf in Parijs is Frans Beyts te Gent volledig ingeburgerd. Op 20 november 1797 ondertekent hij er een inschrijving om een teater op te richten. In 1821 is het aantal aandeelhouders herleid tot acht of negen: Joseph Van Crombrughe ³⁷, Jean de Meulemeester - van Aken ³⁸, Jacques van Caeneghem ³⁹, Norbert van Aken ⁴⁰,

36. P. Verhaegen, *op. cit.*, II, p. 326, 330, 400. A. Orts, *op. cit.*, p. 316. *Révolution française ou analyse complète et impartiale du Moniteur*, III, p. 452, 470, 474, 543, 550, 606. R. Darquenne, *La conscription dans le département de Jemappes (1798-1813). Bilan démographique et médio-social*, s.l.n.d., p. 65.

37. Joseph Jean Van Crombrughe, ° Gent, 22-9-1770 - † Gent, 10-3-1841, advocaat; stadssecretaris (1804); lid v.d. intendantierraad (1814-1815); lid provinciale staten (1816-1817); lid van de tweede kamer (1817-1824); algemeen bestuurder van het ministerie van binnenlandse zaken; staatsraad in buitengewone dienst (11-1-1824); burgemeester van Gent (9-1-1826); orangistisch kandidaat voor het Nationaal Congres; als burgemeester tijdelijk vervangen door Minne-Barth; provincieraadslid (1836-1841). H. Balthazar, *op. cit.*, III, p. 376-377.

38. Jean-François De Meulemeester - van Aken, ° Gent, 24-10-1774 - † Gent, 30-2-1838. Negociant, fabrikant-suikerraffineerder, gemeenteraadslid (1819-1830); lid van de provinciale staten (1816-1830); gemeenteraadslid (verkozen op 28-10-1830 en op 15-12-1830 voor de «Société des Amis de l'Ordre...») tot 1838; schoonbroer van Claude Gréban; adiunct-secretaris van de loge «Le Septentrion». E. Witte, *Politieke machtsstrijd in en om de voornaamste Belgische steden 1830-1848*, Pro Civitate - Historische uitgaven, nr. 37, 1973, I, p. 93. H. Balthazar, *op. cit.*, III, p. 128-129.

39. Jacob Livinus Van Caeneghem, ° Ledeberg, 30- (of 20) 1-1764 - † Gent, 29-6-1847, katoenfabrikant; eigenaar; lid van de algemene raad van de prefectuur (1800-1807); gedeputeerde van de provinciale staten (1816-1830); waarnemend gouverneur na het vertrek van Van Doorn (1-10-1830); lid van de provincieraad («Messenger de Gand», 1836); koper van nationale goederen (176 ha). H. Balthazar, *op. cit.*, III, p. 372-373.

40. Norbert Van Aken, ° ? - † Gent, 12-11-1832, negociant, lid van de «Société de Gand» (1791), kandidaat schepen van de Gedele (1792), provisioneel representant (1792), lid van de Gentse gemeenteraad (1794-1795, 1804-1817), raadsheer van de prefectuur van het Scheldepartement (1800-1814), lid van de intendantierraad van Oost-Vlaanderen (1814-1815), lid van de Tweede Kamer (1815-1817), lid van de Oostvlaamse provinciale staten (1817-1830), lid van de «Société de Commerce», voorzitter van de Kamer van Koophandel (Hollandse Tijd), koper van nationale goederen. H. Balthazar, *op. cit.*, III, p. 366.

Pierre Champon, Jean-Baptiste Beyens ⁴¹, Frans Beyts en zijn echtgenote en eventueel ook Justin Beyens. Van dit gezelschap, waarvan alleen Champon en J. Beyens niet konden geïdentificeerd worden, zullen de eerste vijf na 1830 de zijde van de orangisten kiezen. Op 7 februari 1821 verkopen de bovengenoemde personen hun teater aan de stad Gent voor 84.816 frank, maar ze behouden het recht de schouwburg gratis te bezoeken, zo vaak ze dat wensen ⁴².

Op 9 november 1799 neemt Napoleon Bonaparte de macht in handen. Vanop de tribune van de vergaderzaal van de Raad der Vijfhonderd vraagt Beyts om de buiten de wet stelling van de generaal. Deze poging om de staatsgreep te verijdelen, mislukt en de dag erop wordt Beyts, samen met zes anderen, uit de Raad gestoten. Deze uitsluiting wordt echter praktisch onmiddellijk teniet gedaan. Als reactie schreef de Bruggeling een protestbrief aan Bonaparte, waarin hij reageerde tegen de Franse inmenging in de Belgische gebieden. De consul antwoordt hem op 24 november 1799, via een open brief aan de bevolking. Hij herinnert aan het rapport dat Beyts opstelde over het verdrag van Campo-Formio, waardoor de annexatie internationaal bekrachtigd werd. Als gevolg van zijn verzet tegen de Franse assimilatiepolitiek werd Beyts onder politiebewaking geplaatst en

41. Jean-Baptiste Beyens, ° ?, 5-6-1766 - † ?, openbaar aanklager (1796-1798); gemeenteraadslid (23-4-1798 - 14-9-1798), advocaat te Brussel tijdens het Keizerrijk; promotor van de «Brusselse maatschappij voor het spinnen van wollen en het weven naar de wijze der merinosstoffen» (in 1837 opgekocht door de «Société Nationale», dochteronderneming van de «Société Générale»). H. Balthazar, *op. cit.*, III, p. 16. J. Laureyssens, *De Naamloze Vennootschappen en de ontwikkeling van het Kapitalisme in België (1819-1850)* (onuitgegeven doctoraatsverhandeling), Gent, 1970, I, p. 32. Champon wordt genoemd in verband met de poging van Grégoire om in februari 1831 een orangistische staatsgreep uit te voeren. C. Gerretson, *Muiterij en Scheuring*, Leiden, 1936, II, p. 441.

42. Justin Beyens wordt wel door Nève, maar niet door Claeys vermeld. Deze laatste auteur geeft ook een andere verkoopsom op: 88.278 fr. J. Nève, *Gand sous le régime hollandais (1814-1830)*, Gent, 1935, p. 191. P. Claeys, *Pages d'Histoire locale*, Gent, 1885, I, p. 185.

moest hij zich veertig mijl buiten Parijs houden ⁴³. De verhouding tussen Bonaparte en Beyts verbeterde echter zeer vlug. Spoedig ondervond Beyts dat zijn afkeer voor de staatsgreep van de generaal, in wie hij een linkse jacobijn zag, ongegrond was en zag hij dat de consul een essentieel rechtse dictatuur gevestigd had. Hij bood Bonaparte dan ook zijn diensten aan. Deze laatste van zijn kant stond enerzijds voor Beyts, die hem zowel in zijn persoon als in zijn politiek ten aanzien van de Zuidelijke Nederlanden bestreed; maar anderzijds had hij bekwame figuren nodig, waarop hij moest steunen om zijn systeem uit te bouwen. Wanneer de bezwaren van Beyts tegen de persoon van Bonaparte wegvielen — zijn sollicitatie toonde dit aan —, werd hij voor de eerste consul zeer bruikbaar. Hij werd uiteraard niet in de Zuidelijke Nederlanden benoemd, maar wel in Frankrijk, hoewel dit tegen Bonapartes gewoonte was. Op 1 maart 1800 wordt Beyts prefect te Blois, in het departement Loiret-Cher ⁴⁴, ondanks de tegengestelde adviezen van tweede consul Cambacérés ⁴⁵ en de leider der geheime diensten, generaal Clarke ⁴⁶.

43. F. Stappaerts, *op. cit.*, B.N., 1868, II, kol. 410. P. Verhaegen, *op. cit.*, IV, p. 12-13. L. De Lanzac de Laborie, *op. cit.*, I, p. 307-308.

44. Frans Beyts zou zich acht dagen na 18 brumaire al verzoend hebben met de nieuwe situatie. Hij zou bij Bonaparte gesolliciteerd hebben om lid te worden van het tribunaat. Als prefect te Blois was zijn voornaamste betrachtting de gemoederen te bedaren. J.N. Dufort, comte de Chevigny, *Mémoires sur les règnes de Louis XV et Louis XVI et sur la révolution. Publiés avec une introduction et des notes par Robert de Crèveœur*, Parijs, 1886, II, p. 420.

45. Jean de Cambacérés, ° Montpellier, 18-10-1753 - † Parijs, 8-3-1824. Raadslid bij het rekenhof van Montpellier (1774); lid van de Conventie (1792); lid van het comité voor defensie (1793); voorzitter van de «assemblée nationale» (1794); voorzitter van het «comité du salut public»; minister van justitie (1798); tweede consul (1799); aartskanselier en permanent senaatsvoorzitter (1804); verbannen (1815-1818). J. de Cambacérés, *Nouvelles Biographie générale*, 1856, VIII, kol. 289-294.

46. Het verslag van Cambacérés luidde: «Les rapports qu'il a toujours été soupçonné d'avoir avec la Maison d'Autriche font désirer qu'il ne soit pas mis dans les préfetures et placé surtout dans

Frans Beyts kwam op zijn lievelingsterrein, de rechtspraak, toen hij op 1 augustus 1800 benoemd werd tot regeringscommissaris bij het beroepshof te Brussel. Deze benoeming was het gevolg van een sollicitatie van Beyts, van de wens van zijn echtgenote om ofwel in Parijs ofwel in de aangehechte provincies te wonen, maar ook van de klachten van de jacobijnen omtrent zijn verbindingen met koningsgezinden ⁴⁷. In deze hoedanigheid kreeg Beyts, die ter gelegenheid van de hervorming van de rechtspraak tot procureur-generaal benoemd werd, de kans om de allesbehalve schitterende toestand van de magistratuur te helpen verbeteren. Doordat heelwat figuren uit de gerechtelijke wereld van het Ancien Régime medewerking geweigerd hadden, ontbrak het de rechtspraak aan traditie en stabiliteit. In dit opzicht is het belangrijk te noteren dat het de keizerlijke procureur-generaal Frans Beyts is die de installatie van de rechtsschool te Brussel op 25 maart 1806 leidt. Belangrijker nog is echter zijn benoeming tot inspecteur-generaal van de rechtsscholen te Brussel, Straatsburg en Koblenz op 10 mei 1806, ter gelegenheid van de vervanging van de rechtsschool te Brussel door een rechtsfaculteit aan de keizerlijke universiteit ⁴⁸. Nu kon Beyts de goede elementen uitpikken en naar voor schuiven voor een benoeming. De overheid, die naar een degelijke rechtspraak streefde, plaatste hem met deze benoeming op een vertrouwenspost.

un département très voisin du chouannage. D'ailleurs il a demandé à être employé dans l'ordre judiciaire. Là il y aurait beaucoup moins à craindre». Clarke adviseerde veel guntiger: «Paraît devoir être nommé. On le croit bon». J. Savant, *Les Préfets de Napoléon*, Parijs, s.d., p. 264. Ondanks de waarschuwing van Cambacérés, Beyts niet te benoemen in een departement dat dicht bij de royalistische onrusthaarden lag, kwam hij in de Loir-et-Cher, dat tegen de Vendée ligt.

47. J.N. Dufort, comte de Cheverny, *op. cit.*, II, p. 423.

48. Ph. Van Hille, *Het Hof van Beroep van Brussel en de rechtbanken van Oost- en West-Vlaanderen onder het Frans Bewind, 1800-1814*, Handzame 1970, p. 10-11, 16-17. P. Verhaegen, *op. cit.*, IV, p. 21, 56, 414, 619. J.B. Hous, *Leuvense Kroniek, 1780-1829*, s.l.n.d., p. 139.

Gedurende zijn verblijf in Brussel bouwt Beyts zijn relaties uit. Dit wordt weerspiegeld in zijn deelname aan het openbare leven. Nog in 1800 wordt hij lid van de «Société Littéraire», die in 1798 afgeschaft werd, maar twee jaar later, door toedoen van prefect Doulcet-Pontécoulant, opnieuw opgericht werd ⁴⁹. In het eerste decennium van de negentiende eeuw is hij lid van de «Société de jurisprudence», van de «Société centrale de vaccine de Bruxelles» en van de «Société de Médecine de Bruxelles». Uiteraard behoort hij ook tot het kiescollege van het Dyledepartement ⁵⁰.

Wanneer het koninkrijk Holland in 1810 bij het Keizerrijk ingelijfd wordt, geeft Napoleon er de voorkeur aan om Belgen op de voornaamste posten te benoemen. Op die manier hoopt hij de anti-Franse gezindheid van de Nederlandse bevolking enigszins in te dijen. De keizerlijke decreten van 18 oktober en 12 november 1810 geven aan Beyts de opdracht om, als procureur-generaal te Den Haag, de rechterlijke indeling van het land ter hand te nemen. In de arrondissementen moesten rechtbanken van eerste aanleg gevestigd worden en in de kantons vrede- en politierechtbanken. De residenties van die rechtbanken moesten in overleg met de prefecten bepaald worden. Ook over de eventuele oprichting van handelsrechtbanken moest Beyts advies uitbrengen. Zijn bevoegdheden waren enigszins beperkt doordat de vestigingsplaatsen van sommige hoven reeds bepaald was en doordat hij zijn bevoegdheid moest delen met Van Maanen ⁵¹, die meer geschikt was voor de

49. P. Verhaegen, *op. cit.*, IV, p. 178.

50. *Almanach du département de la Dyle*, Brussel, jaar X, p. 191, 260, 262, 263.

51. Cornelis Felix Van Maanen, ° Den Haag, 9-9-1769 - † Den Haag, 14-2-1849, studeert te Leiden; gematigd patriot; bekleedde vanaf 1795 verschillende posten in de magistratuur; minister van justitie en politie onder Lodewijk-Napoleon (1807-1810); lid van de «Conseil pour les affaires de Hollande» (22-7-1810 - 30-10-1810) te Parijs; eerste president van het keizerlijk gerechtshof te Den Haag (1810); aanvankelijk stond hij niet positief tegenover het

aanwijzing van de juiste kandidaten. Het verblijf te Den Haag beviel Beyts niet: hij was onvriendelijk tegenover de mensen, die omwille van een sollicitatie met hem in contact kwamen en de verhouding tussen hem en Van Maanen was bijzonder slecht. Beyts bracht Van Maanen af en toe schriftelijk op de hoogte van de stand van zaken en de latere minister van justitie liet zich via Hoyne van Papendrecht⁵² over het doen en laten van de procureur inlichten.

Nog vóór zijn taak in Holland ten einde was, solliciteerde Beyts reeds naar de post van eerste voorzitter van het Keizerlijk Hof te Brussel (januari 1811). Vooraleer op 1 maart 1811 de installatieplechtigheid van het Hof te Den Haag plaatsgreep, waarbij Beyts wees op de voordelen van de Franse rechtspraak en de nadelen van de Hollandse, en waarbij hij pleitte voor het gebruik van de Franse taal, werden de nieuwe functies toegewezen. Alle keizerlijke procureurs waren Fransen en de Hollandse kandidaten, door Beyts en Van Maanen voorgesteld, brachten het hoogstens tot rechter van instructie. Wanneer Beyts daarop aan Van Maanen schrijft: «... je craignais que nos pauvres candidats-hollandais n'eussent été *rien du tout*; ce qui n'eut pas été juste. Il vaut mieux pour eux d'être juges-d'instruction que *rien*, afin d'avoir toujours *le pied dans l'étrier*», is dat in feite zijn uit ervaring geleerde eigen levensregel die hij op papier zet. Het is misschien nog een uiting van zijn vroeger

«wilde werk» van de novemberomwenteling van 1813; minister van justitie van 1813 tot 1842 (met een onderbreking van 3-9-1830 tot 5-10-1830). A. De Jonghe, *De Taalpolitiek van koning Willem I in de Zuidelijke Nederlanden (1814-1830)*. De genesis der taalbesluiten en hun toepassing, Brussel, 1943, p. 63.

52. Antony Hoyne van Papendrecht, ° 1760 - † 1837, secretaris der quoten bij de Staten-Generaal (1786); advocaat in Dordrecht (1788); baljuw van Zuidholland en hoofdofficier van Dordrecht (1795-1811); advocaat te Rotterdam (1812); commissaris-generaal van politie en dijkgraaf van Schieland (1813); lid van de tweede kamer (1815-1837). A. Van der Aa, *A. Hoyne van Papendrecht*, Biographisch Woordenboek der Nederlanden, Haarlem, 1867, VIII, 2, p. 1372.

verzet tegen de Franse inmenging in niet-Franse gebieden ⁵³.

Op 17 mei 1811 verlaat Beyts Den Haag ⁵⁴ en wordt op 20 mei, tijdens de installatieplechtigheid van het Keizerlijk Hof te Brussel, die geleid wordt door Charles de Mérode, aangesteld tot eerste voorzitter, hoewel Wattelée eigenlijk de overleden Latteur moest opvolgen ⁵⁵. Op 1 oktober 1812 wordt hij met de baronstitel bedacht, acht jaar na zijn opname in het «Légion d'honneur» ⁵⁶.

Eén van de symptomen die het naderende einde van het napoleontisch rijk aankondigde, was de nationalistische opstand in Hamburg. Op 13 december 1810 werd de voorheen vrije Rijksstad met Lübeck samengevoegd tot het departement van de Elbemonding. Het gevolg was een teleurgang van de economische activiteit van de havenstad. Wanneer de Franse bezetters een aantal burgers hadden neergeschoten en de Russische troepen de stad belegerden, kwam de plaatselijke bevolking in opstand in de eerste helft van maart 1813 en terwijl de Franse legers de stad verlieten, deden de Russische hun intrede (12 maart 1813). Twee maand later viel de Franse maarschalk Davoust ⁵⁷ de stad weer aan en slaagde erin ze te heroveren wanneer het Deense leger, dat zich eerst aan de zijde van de Russen en de Hamburgse opstandelingen had geschaard, zich, op bevel van de Deense koning, onder Frans opperbevel plaatste. De stad werd een

53. E. Kluit, *Cornelis Felix Van Maanen - tot het herstel der onafhankelijkheid (9-9-1769 - 6-12-1813)*, Groningen - Djakarta, 1954, p. 325, 341-346, 349, 351, 372. Ph. Van Hille, *op. cit.*, p. 40. A.R.A.H., *Verzameling Van Maanen*, XXIII, n° 47, A. Hoyne van Papendrecht aan Van Maanen (5-1-1811, 8-1-1811, 17-1-1811, 11-2-1811) en Beyts aan Van Maanen (14-2-1811).

54. E. Kluit, *op. cit.*, p. 363.

55. P. Verhaegen, *op. cit.*, IV, p. 493. Ph. Van Hille, *op. cit.*, p. 52.

56. P. Verhaegen, *op. cit.*, IV, p. 646. F. Stappaerts, *op. cit.*, B.N., II, kol. 410.

57. Louis Davoust (of Davout), ° Annoux, 10-5-1770 - † Parijs, 1-6-1823, militaire opleiding; generaal tijdens de veldtochten van Napoleon; maarschalk (1803); minister van oorlog en pair de France (100 dagen); opnieuw pair in 1819. A. Robinet, *L. Davoust*, *Dictionnaire historique et biographique de la Révolution et de l'Empire (1789-1815)*, Parijs, s.d., I, p. 561-562.

zware schatting opgelegd en een uitzonderingsrechtbank, opgericht om de leiders van de opstand te vonnissen, werd onder voorzitterschap van Frans Beyts geplaatst. Niemand werd echter tot de doodstraf of zelfs tot gevangenisstraf veroordeeld ! In december 1813 werden de inwoners van Hamburg verplicht provianden op te slaan, en wie dit bevel niet opvolgde, werd uit de stad gezet. De belegering van de stad door de Russen duurde van januari tot 29 april 1814, toen Davoust het gezag van Lodewijk XVIII erkende. Tussen 31 mei en 3 juni 1814 verlieten 12.000 soldaten en 700 burgers, allen Fransen, de stad ⁵⁸. In dienst van de wankelende reus heeft Beyts nog een bijzonder onpopulaire taak aanvaard. De vraag is in hoeverre hij deze nog kon weigeren. Hoewel dergelijke opdrachten van aard zijn er achteraf over te beweren dat de betrokken persoon er zijn vingers aan verbrandde, is ze slechts de aanleiding voor de niet-benoeming van Beyts in de Hollandse tijd. In Den Haag maakte men gebruik van het feit dat hij de eed aan de geallieerden niet tijdens de voorgeschreven periode aflegde, om hem opzij te schuiven ⁵⁹, maar in feite is zijn functie in Den Haag in 1810-

58. P. Verhaegen, *op. cit.*, V, p. 42. Gädicke, *Das Neue Deutschland 1813-1814*, Berlijn, 1953 (heruitgave), p. 258, 463-480, 526, 543-549, 571, 580, 603-631, 648. M. Prell, *Erinnerungen aus der Franzosenzeit in Hamburg von 1806 bis 1814. Für Jung und Alt erzählt von M. Prell. Herausgegeben von Dr. H.F. Beneke*, Hamburg, 1898, p. 66, 96, 135. Opmerkelijk is dat geen der beide Duitse auteurs Beyts bij naam vernoemt. Op p. 135 zegt Marianne Prell: «Zu all'den Personen, welche damals den Hamburgern so viel Herzeleid machten: Davoust, Vandamme, Hogendorp, Charlot, Chaban, gehörte auch dieser Maire Rüder».

59. Op 18 juni 1814 schrijft hij een brief naar de Nederlander Vincent waarin hij laat weten dat hij pas acht dagen terug is uit Hamburg. Hij verzoekt zijn functie van eerste voorzitter van het keizerlijk gerechtshof te Brussel opnieuw te mogen opnemen. Beyts, die er op wijst dat hij de Belgische nationaliteit bezit, is bereid uitleg te geven over zijn persoon, zijn gedrag, zijn functies en zijn zendingen. Hij vrees het onderzoek van zijn politieke principes niet. Hij verzoekt om een onderhoud om de kwestie uit te praten. Het antwoord op zijn verzoek was dat het overgemaakt werd aan het «conseil administratif», maar dat de knoop pas zou doorgehakt worden wanneer België een definitieve regering had. H. Colenbrander, *Gedenkstukken der algemeene Geschiedenis van Nederland van 1795 tot 1840*, Den Haag, 1905-1918, VII, p. 883.

1811 er de ware oorzaak van ⁶⁰, temeer daar hij Van Maanen, die in 1814-1815 één der belangrijkste figuren van het nieuwe regiem is, vier jaar eerder zo ontstemd had. Frans Beyts had daarenboven, zowel in de 100 dagen, als tijdens de periode waarin gediscussieerd wordt over het grondwetsproject de reputatie «Fransch- of althans liberaelgezind» te zijn ⁶¹.

Op één, vermoedelijk totaal losstaande, anecdote ⁶², en de reeds vermelde geschiedenis van het Gentse teater na, vinden we Frans Beyts in de Hollandse tijd pas op 1 juni 1829 terug. Op die dag, volop in de periode waarin Willem I voortdurend concessies doet om de oppositie de wind uit de zeilen te nemen, wordt «l'homme le plus éclairé de la nation» ⁶³ verkozen tot lid van de provinciale staten van Zuid-Brabant ⁶⁴. Hij werpt zich meteen op als woordvoerder

60. De baron de Stassart schrijft ongeveer in dezelfde periode: «La cause ici n'est pas désespérée. J'ai vu, hier, le duc d'Ursel qui m'a témoigné toujours le même intérêt. Il a parlé de moi au Prince. Le Prince lui a répondu que s'il ne m'avait pas placé d'abord, non plus que M. Peyques, préfet de Middelbourg, M. Beyts, etc. ... c'est que les lois françaises ayant déplu aux hollandais, ceux qui les faisaient exécuter d'une manière sévère n'avaient pu manquer de leur être désagréables, et que c'eut été mortifier et désobliger la nation que de nous accueillir dès le principe, mais il a, sur le champ, ajouté que plus tard, il me placerait, avec plaisir, et qu'il n'y avait, pour moi en particulier, aucune malveillance, et même il a autorisé M. le duc d'Ursel à me le dire». A.E.N., *Fonds Stassart - de Maillen*, bundel 335, map 5, brief 32, de Stassart aan zijn echtgenote.

61. P. Verhaegen, *op. cit.*, V, p. 224. H. Colenbrander, *Gedenkschriften van Anton Reinbard Falck*, Den Haag, 1913, p. 169.

62. Op 22 juli 1817 wordt er bij een zekere Donny, die gezocht wordt wegens afpersingen en beledigingen, huiszoeking verricht. Deze bevindt zich op dat ogenblik bij Beyts te Marly, op anderhalve mijl van Brussel. H. Colenbrander, *Gedenkstukken...*, VIII, 2, p. 41.

63. Tarte, de auteur van dit citaat, zou zijn menin^g over Beyts, zoals we die in de hiernavolgende zin terugvinden, wel vlug moeten wijzigen na diens tussenkomst in de Staten over de taalwetten: «Mais le Premier (d.i. Beyts) faisait son entrée, cette année aux Etats du Brabant; et il a cru sans doute ne pas devoir signaler ses premiers pas par des observations qui eussent ressemblé à une leçon;...». A.R.A.H., *Binnenlandse Zaken na 1813, Kabinet*, nr. 24, 12-8-1829, N858/475, 1e Y 18 (geheim), Tarte aan de Secretaris van Staat (9-8-1829).

64. A. Bartels, *Les Flandres et la Révolution belge*, Brussel, 1834, p. 87.

van de tegenstanders van de taalwetgeving en door toedoen van hem en van Kockaert, eveneens pas verkozen, keuren de Staten een verzoek tot de koning goed, waarin gevraagd wordt om facultatief gebruik van de twee landstalen in administratieve, rechterlijke en notariële akten, maar ook in de school voor geneeskunde, de athenea en de colleges van Brussel ⁶⁵.

Doordat de verkiezingen voor het Nationaal Congres de eerste gebeurtenis is sedert augustus 1830, waarin we Beyts aantreffen, kan het tijdstip van de breuk met het regiem van Willem I niet nauwkeurig bepaald worden. Hij kon afzijdig gebleven zijn, omwille van zijn leeftijd (in 1830 is hij 67 jaar), of om te vermijden nogmaals een misstap te begaan. Ofwel was zijn rol zo klein dat ze geen neerslag in de documenten heeft gekregen. Wanneer Félix de Mérode ⁶⁶ tot Congreslid verkozen wordt voor Brussel en Maastricht, en opteert voor Maastricht, komt Frans Beyts, die slechts plaatsvervangend lid was, op 16 november toch in het Congres ⁶⁷. De volgende dag reeds wijst hij er op dat de aanspraken van Willem I op het groothertogdom Luxemburg volgens het burgerlijk recht kunnen bestreden worden: in voorbije eeuwen zijn de Duitse erflanden met een fideicomis van de Nassau-tak van Otto overgegaan op die van Walram. Daar Willem I behoort tot de tak van de Otto's zijn zijn aanspraken nu niet rechtsgeldig. Op 22 november 1830 verklaart hij zich voorstander van een monarchie en twee dagen later stemt hij voor de uitsluiting van de Nassau's van de Belgische troon. Op 14 en 15 de-

65. A. De Jonghe, *op. cit.*, p. 329-338.

66. Félix de Mérode, ° Maastricht, 13-4-1791 - † Brussel, 7-2-1857. Hij kwam pas op het politieke toneel met de revolutie van 1830. Hij zetelde in de «Commission de Sûreté Publique», in het Voorlopig Bewind en in het Nationaal Congres. Hij werd ook genoemd als kandidaat voor de Belgische troon. Hij zetelde in de Kamer van Volksvertegenwoordigers en was herhaalde malen minister. E. Duchesne, *Félix de Mérode*, B.N., 1897, XIV, kol. 545-546.

67. E. Huyttens, *Discussions du Congrès National de Belgique, 1830-1831*, Brussel, 1845, I, p. 150.

cember kant hij zich tegen de oprichting van een eerste kamer, maar is hij voorstander van een senaat, waarvan de koning de leden zou aanduiden uit een door het «volk» verkozen lijst. Dit wijst duidelijk op een conservatief standpunt ⁶⁸. Op 3 februari 1831 stemt hij voor de bonapartistische troonpretendent, de hertog van Leuchtenberg, de zoon van Napoleons stiefzoon ⁶⁹ en op 24 februari 1831 geeft hij zijn stem aan de kandidaat-regent Félix de Mérode, aan wie hij zijn zetel in het Congres te danken heeft ⁷⁰. De tegenspraak, dat de liberaalgezinde Beyts stemt voor de conservatieve katholiek de Mérode, vindt wellicht een verklaring in het feit dat hij als «meest schrandere man van het land» in staat is de ware hoedanigheden van de kandidaten te beoordelen. Op 4 juni 1831 spreekt hij zich uit ten gunste van Leopold van Saksen-Coburg, hoewel hij voorstander was van het behoud van Zeeuws-Vlaanderen, Limburg en Luxemburg, terwijl Leopold als voorwaarde had gesteld dat de protocollen van Londen aanvaard moesten worden ⁷¹. Zijn stem werd dan ook ongeldig verklaard ⁷². Op 9 juli 1831 stemt hij niettemin voor het aanvaarden van de achttien

68. E. Huyttens, *op. cit.*, I, p. 166, 254, 318-319, 441, 501.

69. E. Huyttens, *op. cit.*, II, p. 454.

70. E. Huyttens, *op. cit.*, II, p. 588.

71. Op het ogenblik van zijn overlijden had Beyts een testament opgemaakt ten voordele van de echtgenoot van een nicht die bij hem inwoonde. Dit testament was echter niet ondertekend. Vermoedelijk was de zaak nog niet in het reine toen een familielid, misschien de neef in kwestie, een werkje schreef waarin een opsomming van de onroerende eigendommen van Beyts vermeld staat. De geciteerde gemeenten zijn: Bassevelde, Oosteeklo, Zelzate, Sint-Laureins, Clayen (?), Winkelm, Vrasene, Kieldrecht, Kallo, Verrebroek, Sint-Gillis, Nieuwkerke, Doel, Sinaai, Sint-Pauwels, Zandvliet, Brugge, Wenduine, Nieuwmunster, Eegen (?), Erstert (?), Bas-Warneton, De Klinge, Hontenisse, Stoppeldijk, Axel, Koewacht en Westdorpe. De laatste zes liggen over de huidige grens en vormen wellicht een verklaring voor zijn eis o.m. Zeeuws-Vlaanderen te behouden. *L'Indépendant*, 22 februari 1832, p. 1, kol. c. J.B.A. Vandamme-Vandermaeren, *Mémoire explicatif de la gestion de M. Edouard Joseph van de Poele, notaire résidant à Gand, dans la liquidation des successions de M. et Mme Beyts, décédés à Bruxelles*, Rijsel, 1839, 16 p.

72. E. Huyttens, *op. cit.*, III, p. 269.

artikelen ⁷³. Gedurende de zittingen van het Nationaal Congres schreef Frans Beyts tientallen juridische bijdragen op zijn naam, zowel wat betreft het tot stand komen van de grondwet als van een reeks andere wetten.

Nadat hij in augustus 1831 op de patriottische kandidatenlijst voor de senaat had gestaan, wordt hij op 29 augustus tijdens de tweede stemronde verkozen ⁷⁴. Ondanks alle wederwaardigheden is het fortuin van Frans Beyts er sinds het jaar IV zeker niet op verminderd ⁷⁵. Als gevolg van de ruime bekendheid die hij opnieuw verworven had tijdens de maanden dat het Nationaal Congres bijeenkwam, werd Beyts verkozen tot ondervoorzitter van de senaat op 12 september 1831. Twee maand later, op 3 november, stemde hij, zoals te verwachten was, tegen het aanvaarden van het verdrag der 24 artikelen ⁷⁶. Frans Beyts, die sinds oktober 1830 ook Brussels gemeenteraadslid was ⁷⁷, overleed in de hoofdstad op 15 februari 1832 ⁷⁸.

Doordat hij reeds op jeugdige leeftijd, als gevolg van zijn schitterende studies, bij de Oostenrijkers met hoge posten bedacht werd, is Frans Beyts, natuurlijk ook omdat hij met de gevolgde politiek instemde, aan de Habsburgers trouw gebleven tot hun definitief vertrek in 1794. Heel lang blijft hij maar een gematigd partisaan van het Frans regiem, en zelfs als hij al prefect is, wordt nog regelmatig verwezen naar zijn royalistische opvattingen en zijn bindingen met

73. E. Huyttens, *op. cit.*, III, p. 565-567.

74. L. Hymans, *Bruxelles à travers les âges*, Brussel, 1838, I, p. 62, 64-65.

75. Terloops mag hier wel vermeld worden dat hij als voorzitter van het keizerlijk hof te Brussel een jaarwedde had van 20.000 frank. Na 1830 werd dit herleid tot 9.000 frank per jaar. W. Van Hille, *De ambtstrouw van een Brugse Primus, Franciscus Josephus Beyts, 1763-1832*, Biekorf, 1965, LXVI, p. 219-220.

76. L. De Lichtervelde, *Le premier Parlement de la Belgique indépendante*, La Revue générale, november 1923, p. 512. L. Hymans, *op. cit.*, I, p. 67. Ch. Poplimont, *La Belgique depuis 1830. Révolution belge 1830-1848*, Brussel, 1852, p. 385.

77. E. Witte, *op. cit.*, II, p. 15.

78. F. Stappaerts, *op. cit.*, B.N., 1868, II, kol. 410.

koningsgezinden. Hij is voor Bonaparte echter onmisbaar in de magistratuur. Niet alleen zijn functies te Brussel, maar vooral zijn twee zendingen in het buitenland, Den Haag en Hamburg, onderstrepen dat. Zijn opdracht in Noord-Nederland stelt hem voor praktisch de gehele Hollandse tijd op verplichte passiviteit, maar het is slechts een intermezzo. Na «1830» heeft hij maar ongeveer anderhalf jaar meer te leven. Het is echter voldoende om aan te tonen dat zijn door velen geprezen scherpe geest nog niet verzwakt is en dat hij de hoge ambten, die hem dan te beurt vallen, nog aankan.

Frans Beyts heeft deze woelige halve eeuw dus politiek overleefd. Alleen ten tijde van het Verenigd Koninkrijk hield hij zich afzijdig, maar dit is een gevolg van het veto van Willem I tegen de ex-Franse ambtenaren. De levensloop van deze Brugse jurist toont dus aan dat de Franse Revolutie, de verschillende regimes en de institutionele ommekeer waardoor de periode 1785-1835 gekenmerkt wordt, geen fundamentele wijzigingen heeft veroorzaakt in de houding van Beyts ten opzichte van de overheid.

L. FRANÇOIS